

Opskriften på succes er markedsøkonomi og reformer

Af Martin Ågerup, direktør, CEPOS og Mads Lundby Hansen, cheføkonom, CEPOS

1. Indledning

Den danske økonomi klarer sig relativt godt i disse år målt på en række makroøkonomiske nøgletal såsom økonomisk vækst, beskæftigelse, handelsbalance og balancen på de offentlige budgetter. I flere internationale sammenligninger, er den danske økonomi endvidere blevet vurderet til at være en af verdens mest konkurrencedygtige.

Samtidig er skattetrykket, marginals-katten og det offentlige forbrug betydeligt højere i Danmark end i de fleste andre OECD-lande.

Disse kendsgerninger bliver af nogle iagttagere udledt som værende et bevis for, at »høje skatter og udgifter ikke i sig selv er kilder til konkurrencemæssige ulemper«. ² Argumentet er kort fortalt, at den danske (og skandinaviske) samfundsmodel har vist sig at klare sig godt i en international sammenligning. Dette skyldes indbyrdes afhængige velfærds- og arbejdsmarkedsinstitutioner, der ganske vist koster samfundet penge men er en god investering, fordi det indbyrdes samspil mellem disse institutioner skaber institutionel konkurrenceevne.

Skatteindtægterne betaler således for eksempel for den danske flexicurity-model, er-

hvervsuddannelserne og en veludbygget infrastruktur. Der argumenteres for, at væsentlige ændringer i beskatningsniveauet eller skattesystemets struktur ville bringe Danmarks institutionelle konkurrenceevne i fare. Årsagen til dette skulle angiveligt være, at skattelettelse ville nødvendiggøre en reduktion af de offentlige udgifter (i hvert fald på langt sigt), hvilket ifølge denne teori ville underminere de institutioner, der sikrer Danmarks institutionelle konkurrenceevne.

Denne artikel sætter spørgsmålstegn ved en sådan tolkning af dansk økonomis konkurrenceevne. Der argumenteres for, at:

1. styrkerne ved den danske model (i det omfang det giver mening at tale om en sådan) er først og fremmest, at den bygger på en høj grad af økonomisk frihed, samt at den løbende er blevet reformeret.
2. dansk økonomi er konkurrencedygtig på trods af snarere end på grund af skattetrykket og den offentlige sektors størrelse.
3. der vil være behov for betydelige reformer også i fremtiden.

Det skal understreges, at denne artikel er en kritik af en ganske bestemt tilgang til emnet institutionel konkurrenceevne som beskrevet

ovenfor. Vi anerkender, at flexicurity-modellen har sine styrker, men vi mener også, at modellen både kan og bør forbedres, og at sådanne reformer vil styrke Danmarks position i den internationale konkurrence.

2. Betydningen af økonomisk frihed

Selvom der ikke findes en universelt anerkendt definition af økonomisk frihed, er der alligevel en bred accept af den økonomiske friheds centrale elementer:³

- Sikring af ejendomsretten
- Kontraktfrihed – det vil sige retten til at indgå frivillige (og bindende) aftaler indenfor og på tværs af landegrænser
- Frihed fra statslig ekspropriering.

Statens rolle i sikring af økonomisk frihed er vigtig. Statens institutioner skal for eksempel netop beskytte borgernes ejendomsret mod overgreb og retsforfølge lovovertredere, når sådanne overgreb alligevel finder sted. Men statens rolle i økonomien kan også blive så stor, at der er tale om en indblanding, som mindsker den økonomiske frihed, for eksempel gennem overdreven beskatning og omfordeling, regulering eller udhuling af borgernes formue med monetær inflation.

I den økonomiske litteratur er der blevet fremsat en række teoretiske argumenter for, at økonomisk frihed er positivt korreleret med økonomisk velstand.⁴ Her er der kun plads til helt overordnet at præsentere nogle af de vigtigste. Beskyttelse af ejendomsretten medfører, at borgerne kan regne med at kunne beholde frugten af deres arbejde. Hvis ejendomsretten er uklar eller usikker vil borgerne være mindre tilbøjelige til at investere kapital og arbejdskraft og i det hele taget gøre sig umage med at skabe nye værdier, hvilket vil være til skade for vækst og velstand. Borgerne vil også være mindre tilbøjelige til at passe på og vedligeholde de værdier, samfundet allerede har skabt. Kontraktfrihed er vigtig, fordi frivillige aftaler imellem mennesker er til gavn for begge

parter – ellers ville aftalen ikke blive indgået. Aftalefrihed og fri prisdannelse vil i langt de fleste situationer medføre den bedst mulige udnyttelse af de begrænsede ressourcer. Hvis borgerne gennem regulering eller handelshindringer forhindres i at indgå aftaler med hinanden bliver ressourceudnyttelsen mindre effektiv, og samfundet går samtidig glip af nogle af de gavnlige effekter af specialisering.

3. World Economic Freedom Index

De teoretiske argumenter for, at økonomisk frihed skaber velstand er blevet undersøgt empirisk ved at sammenholde velstand og økonomisk frihed i en lang række lande. Denne øvelse kræver et validt mål for såvel velstand som økonomisk frihed. Som mål for velstand kan anvendes købekraftskorrigeret BNP per indbygger. Som mål for økonomisk frihed kan Economic Freedom of the World Index⁵ anvendes. Indekset måler systematisk omfanget af økonomisk frihed på en række parametre-i alt 38 hoved- og delkomponenter, opdelt på fem hovedområder: 1. den offentlige sektors størrelse og skatternes omfang; 2. retssystem og ejendomsret; 3. pengepolitik; 4. handelspolitik; 5. regulering (som igen er underopdelt i områderne kreditmarked, arbejdsmarked og erhvervsliv).

2005-indekset (som er baseret på data for 2003) omfatter i alt 127 lande. Indeksets data går-så vidt som det er muligt for de enkelte lande-tilbage til 1970.

I indekset er hvert land tildelt en indekseværdi på en skala fra 0 (mindst økonomisk frihed) til 10 (mest økonomisk frihed), både for hvert af de fem hovedområder og for økonomisk frihed generelt (som et gennemsnit af hovedområderne).

De data, som anvendes til at konstruere indekset, er alle enten objektive mål (priser, skattesatser o.l.) eller baseret i allerede publicerede, subjektive vurderinger foretaget af

andre (dvs. organisationer og personer udenfor Economic Freedom Network).

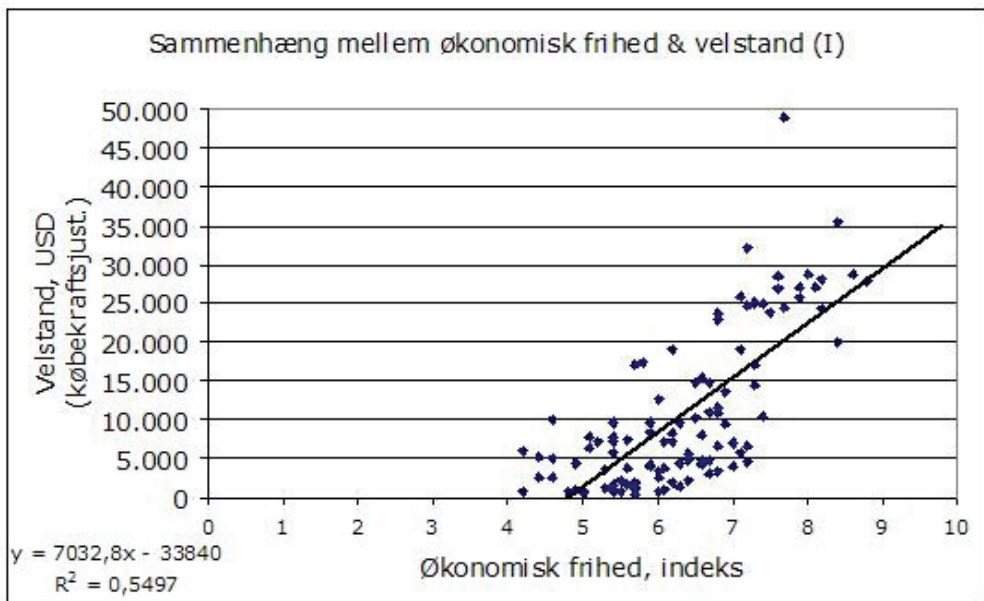
Som nedenstående figur 1 viser, er der en meget klar positiv sammenhæng mellem de 127 landes økonomiske frihed og deres velstand.⁶ Dette beviser selvsagt ikke en kausal sammenhæng, men den statistiske sammenhæng understøtter teorien om en sådan.

4. Årsagen til Danmarks velstand: Økonomisk frihed

I nogle tolkninger af ideen om institutionel konkurrenceevne skulle dét, som de kalder »den neoliberale tænkning«, være udfordret af det faktum, at dansk økonomi klarer sig relativt godt i disse år. Angiveligt skulle dansk økonomis nuværende sundhed bevise, at en stor offentlig sektor og et højt skattetryk ikke svækker et lands økonomiske formåen.

Problemet med dette argument er, at der er stor forskel på, om dansk økonomi klarer sig godt på *grund* af høje skatter eller på *trods* af høje skatter. Hvis man observerer, at en god ven spiser to flødeskumskager hver dag og alligevel er meget slank, ville man normalt ikke konkludere, at han er slank fordi han spiser flødeskumskager. Man vil tværtimod gå ud fra, at han gør noget andet, som holder ham slank på trods af flødeskumskagerne, for eksempel at han dyrker motion.

På samme måde – og set ud fra en liberal, fri-markedsorienteret synsvinkel – klarer dansk økonomi sig relativt godt i disse år på *trods* af en stor offentlig sektor og et højt skattetryk, fordi økonomien har andre styrker, der (indtil videre) opvejer disse svagheder.

Kilde: Kurrild-Klitgaard (2005)

Figur 1. Sammenhæng mellem økonomisk frihed & velstand (I)

Der er gode argumenter for en sådan tolkning af situationen. Først og fremmest bygger dansk økonomi faktisk langt hen ad vejen på liberale, demokratiske principper. Det fremgår blandt andet af en analyse af førnævnte Economic freedom of the World index udført for CEPOS af lektor (nu professor) Peter Kurrild-Klitgaard fra Syddansk Universitet.⁷

Samlet set ligger Danmark på en 13. plads med hensyn til økonomisk frihed.

Den fine placering på indekset bunder først og fremmest i, at Danmark ligger på en førsteplads med hensyn til respekt for individuelle frihedsrettigheder. Heraf er generel retssikkerhed og den private ejendomsret de vigtigste.

I en artikel om dansk institutionel konkurrenceevne fremføres, at »Danmark er kendt for...en høj grad af offentlig regulering for virksomheder«. ⁸ Dette er ikke korrekt. Med hensyn til reguleringen af erhvervslivet er der ifølge Kurrild-Klitgaard kun 13 lande blandt de 127 lande i indekset med mindre regulering af erhvervslivet end Danmark. ⁹ Endelig har vi en åben økonomi uden ret mange handelshindringer (en 23. plads) og med fri bevægelighed for kapital (en 8. plads), som tilsammen gør os i stand til at udnytte globaliseringen.

Ifølge en liberal tolkning af dansk økonomis relative succes i de senere år, skyldes denne altså økonomiens grundlæggende liberale træk. De frimarkedsbaserede kvaliteter i den danske samfundsmodel opvejer altså de forhold, der trækker nedad, for eksempel den store offentlige sektor og det høje skattetryk (115. plads) samt reguleringen af arbejdsmarkedet (71. plads).

Ifølge en sådan tolkning vil en yderligere forøgelse af graden af økonomisk frihed efter al sandsynlighed styrke økonomien yderligere og generere mere vækst.

Arbejdsmarkedet er et godt eksempel på dette. På den ene side er det danske arbejdsmarked meget frit sammenlignet med andre europæiske lande i den forstand, at en arbejdsgiver ikke via lovgivning eller kollektive overenskomster er tvunget til at beholde en medarbejder, som vedkommende ikke længere ønsker at ansætte. I andre lande medfører sådanne indgreb i kontraktfriheden, at færre ansættelseskontrakter bliver indgået. Arbejdsgiverne holder igen med at ansætte medarbejdere af angst for ikke at kunne slippe af med dem igen, hvis det skulle blive nødvendigt på grund af ændrede forudsætninger. Dermed bliver arbejdsmarkedet og hele økonomien mindre tilpasningsdygtig, arbejdsløsheden stiger og væksten falder.

På den anden side er andre aspekter af det danske arbejdsmarked kraftigt reguleret. Her tænkes for eksempel på regulering af arbejdsmiljø, funktionærloven og statsligt finansierede a-kasser. Endvidere medfører relativt høje overførselsindkomster i en international sammenligning, at mange lavtlønnede tjener meget lidt på at arbejde i forhold til at være på passiv forsørgelse.

5. Maskinmetafor

Teorien om institutionel konkurrenceevne bygger på en maskinmetafor. Dansk økonomi sammenlignes implicit med en maskine, hvis dele er blevet bygget og finjusteret, så maskinen nu virker optimalt. Begynder man at dreje på en knap eller skrue på et tandhjul, vil maskinen bryde sammen eller i det mindste blive mindre funktionsdygtig.

Maskinmetaforen overbeviser ikke. Tilhængerne af denne tolkning af teorien om institutionel konkurrenceevne forklarer for eksempel ikke, hvordan den indbyrdes afhængighed mellem de forskellige tandhjul skulle komme til udtryk. De har endvidere ikke forklaret, hvilke af velfærdsstatens mange tandhjul, der er omfattet af denne indbyrdes afhængighed. Så længe disse grundlæggende

præmisser ikke er gjort eksplicitte, kan man ikke med rimelighed udlede policy implikationerne af teorien.

Man kunne antage, at de relevante tandhjul er dagpengesystemet og bistandshjælpen (tryghed for ledige) og arbejdsmarkedspolitikken (beskæftigelse til og uddannelse af ledige). I givet fald ville der være tale om aktiviteter for 70 mia. kr., altså under 10 procent af det samlede offentlige budget. I den version ville vores institutionelle konkurrenceevne altså netop ikke stå og falde med en stor offentlig sektor, da over 90 procent af udgifterne i princippet kunne barberes væk uden at påvirke »maskineriet«.

Men man kunne også vælge at inkludere en lang række andre institutioner i modellen. For eksempel kunne man hævde, at flexicurity modellen er afhængig af det samlede uddannelsessystem, idet uddannelse af den nuværende og kommende arbejdsstyrke er en vigtig konkurrenceparameter for et samfund. Sundhedssystemet kunne man også tage med, idet sygeforsikring er en stor udgiftspost af stor betydning for såvel lønmodtagere som arbejdsgivere, som i nogle lande primært er finansieret via skatterne og i andre primært af arbejdsgiverne. Det samme gælder aldersforsikring, og derfor kunne man medregne folkepension, førtidspension og efterløn som værende nogle af tandhjulene i flexicurity modellen.

6. Reformen har styrket den danske model i fortiden...

Ser man på den økonomiske historie viser den, at enhver økonomi løbende og gradvist har måttet tilpasse sig nye vilkår.

De seneste 23 år har samtlige regeringer gennemført betydelige og nyttige reformer. Set over hele perioden kan man med rette diskutere, om der har været tale om én dansk model eller flere. Schlüter-regeringerne indførte således bl.a. fastkurspolitikken, styr-

kede incitamentet til at spare op og afskaffede dyrtidsreguleringen. Dette ændrede grundlæggende spillereglerne på det danske arbejdsmarked og for økonomien som helhed. Nyrup-regeringerne fortsatte reformerne ved at opstramme arbejdsmarkedspolitikken. Dagpengeperioden blev reduceret fra 7 til 4 år og dagpengebeløbet blev halveret for unge under 25 år. Nyrup-regeringerne strammede endvidere rådighedsreglerne, blandt andet ved øget aktivisering af ledige og bistandsklienter. Marginalskatten på arbejde blev reduceret, herunder for dem der tjente mest, hvor marginalskatten reduceredes fra 68 til 63 pct. Endelig øgedes incitamentet til at spare op, ligesom der skete en betydelig konsolidering af de offentlige finanser.

Uden disse reformer ville dansk økonomi næppe i dag være at finde blandt verdens mest konkurrencedygtige. Summen af disse tiltag har muliggjort, at Danmark siden begyndelsen af 80'erne har kunnet rykke op på ranglisten over økonomisk frihed fra en position som nr. 28 til en placering omkring nr. 12-14 i de senere år.¹⁰

Lad os vende tilbage til arbejdsmarkedet. Ifølge teorien om institutionel konkurrenceevne skulle i det mindste det fleksible arbejdsmarked, dagpengereglerne (høje satser og lang dagpengeperiode) samt den aktive arbejdsmarkedspolitik være indbyrdes afhængige tandhjul i maskinen. Argumentet er, at disse tre tandhjul passer sammen. Man kan ikke ændre på det ene tandhjul uden at »maskinen« (flexicurity-modellen) bryder sammen – eller i hvert fald begynder at fungere dårligere. Holder teorien om indbyrdes afhængighed ikke for disse tre centrale elementer af arbejdsmarkedet, kan vi formentlig afvise den helt.

Støtterne af teorien om institutionel konkurrenceevne forklarer ikke, hvorfor lige netop den nuværende dagpengesats, den nuværende dagpengeperiode eller den nuværende

arbejdsmarkedspolitik skulle være optimale løsninger uden hvilke den danske arbejdsmarkedsmodel ville bryde sammen. Der fremføres ikke argumenter for, hvorfor man tidligere har kunnet »skrue på knapperne« med succes, mens dette ikke kan tilrådes i dag.

... og kan gøre det i fremtiden

Der er gode argumenter for, at justeringer af nogle af disse parametre netop ville styrke det danske arbejdsmarked. I Danmark anvendes for eksempel 17 mia. kr. på den aktive arbejdsmarkedspolitik. På trods af beløbets størrelse har man hidtil hverken i Danmark eller i udlandet kunnet påvise en beskæftigelsesfremmende effekt af indsatsen. Den gavnlige effekt af den aktive arbejdsmarkedspolitik kommer stort set udelukkende fra truslen om aktivering.¹¹

Muligheden for at opnå en høj dagpengeydelse over en længere periode har en tendens til at forlænge ledighedsperioden. Dette har en negativ virkning på den lediges chancer for at opnå beskæftigelse og øger risikoen for permanent marginalisering på arbejdsmarkedet. Endvidere lægger en længere ledighedsperiode end nødvendigt skatteyderne til last. Dette er baggrunden for, at CEPOS i maj 2005 på en konference arrangeret af Beskæftigelsesministeriet foreslog en forkortelse af dagpengeperioden fra 4 år til 2½ år, indførelse af årsindkomstmodellen (gradvis aftrapning af dagpengebeløbets størrelse i løbet af dagpengeperioden) samt ændrede overenskomster, der giver indvandrere bedre chance for at komme ind på arbejdsmarkedet, for eksempel gennem indslusningsløn.¹²

Velfærdskommissionen foreslår netop en forkortelse af dagpengeperioden fra 4 til 2½ år i sin endelige rapport fra december 2005 og skønner, at en sådan forkortelse af dagpengeperioden vil øge beskæftigelsen med 15.000 personer.¹³ Den første Nyrup-regering

forkortede dagpengeperioden fra 7 til 4 år, og det er svært at se de konkrete argumenter for, at en yderligere forkortelse til 2½ år skulle få negative følger for flexicurity-systemet. Tværtimod.

7. Den danske models svagheder

Men det ændrer ikke ved, at det for tiden går godt for dansk økonomi i en international sammenligning. Derfor kunne man hævde, at der ikke er grund til at gennemføre reformer: »if it ain't broke, don't fix it«. Der er imidlertid nok så stærke argumenter for et andet ord-sprog: Rettidig omhu. Dansk økonomi klarer sig aktuelt godt i en international sammenligning af helt overordnede makroøkonomiske indikatorer, såsom BNP-vækst, arbejdsløshed og budgetbalancer. Men der er tale om et billede på den aktuelle situation. En vurdering af den danske models holdbarhed bliver imidlertid mindre rosenrød, når den ses i bl.a. et langsigtet perspektiv.

Svaghed 1: Holdbarhed på langt sigt

Først og fremmest er den nuværende danske model ikke holdbar på lang sigt. Ifølge Velfærdskommissionen indebærer den nuværende danske model, at en gennemsnitlig nyfødt over et livsforløb er en nettobelastning for de offentlige finanser. Dvs. at en nyfødt vil trække på den offentlige sektor (overførsler og offentlige service) mere end vedkommende vil bidrage med i skatter og afgifter. Et samfund, hvor det enkelte menneske trækker mere ud af fællesskabet, end det bidrager med til fællesskabet er ikke holdbart. Omregnet til makrotal skal der ifølge Velfærdskommissionen gennemføres en permanent forhøjelse af bundskatten med knap 9 procentenheder,¹⁴ hvis tandhjulene i den danske model ikke justeres. At hæve et af verdens højeste skattetryk yderligere næppe realistisk. Der er derfor tre mulige løsninger. Det ene alternativ er, at gennemsnitsdanskeren i løbet af sit liv arbejder mere og holder mindre fri. Det andet alternativ er, at gennemsnitsdanskeren modtager færre skattefinansierede velfærdsydelser end i

dag. Det tredje alternativ er en kombination af de to første.

Ved sådanne beregninger, der tager udgangspunkt i det lange sigt, er der en vis usikkerhed. Men det er interessant, at Velfærdskommissionen ganske optimistisk har antaget, at arbejdstiden på det danske arbejdsmarked fremover vil være konstant. Dette er et brud på årtiers udvikling med faldende arbejdstid år efter år. Det er lidt svært at forestille sig, at danskerne – med de nuværende incitamerter – ikke fortsat skulle ønske at holde mere fri. Hvis det derfor antages at arbejdstiden i de kommende årtier vil fortsætte med at falde halvt så meget, som det er sket de seneste årtier, vil det belaste de offentlige finanser mærkbart svarende til, at bundskatten sættes yderligere godt 6 procentenheder op.¹⁵ Det kunne indikere et behov for at justere incitamerterne således, at incitamentet til at arbejde ekstra stiger.

Herudover har Velfærdskommissionen i deres fremskrivninger (lige som Finansministeriet) antaget, at standarderne i den offentlige service holdes konstant i de kommende årtier. Dette er en interessant antagelse i forhold til, at politikere og borgere historisk har vist en præference for bedre velfærdsservice i takt med øget velstand. Er der mange der forestiller sig, at de danske politikere vil stoppe med at konkurrere om at løfte udgifterne til velfærdsservice som ældrepleje og sundhedsydelser? Hvis man antager, at der fremover vil ske en stigning i standarderne svarende til den historiske udvikling venter der en yderligere skattestigning på ca. 7 procentenheder ifølge Velfærdskommissionen. Alternativet hertil er øget brugerfinansiering (bl.a. gennem forsikringer) eller at hente produktivitetsevinster i den offentlige sektor.

Selvom der er usikkerhed om sådanne scenarier underbygger de, at den danske model ikke er »optimal« og at der skal ske bety-

delige justeringer i forhold til de udfordringer der tegner sig. Med andre ord en skal nyfødt i højere grad være på arbejdsmarkedet og i mindre grad holde fri og trække på det offentlige.

Svaghed 2: Svage incitamerter til at dygtiggøre sig

Hertil kommer, at den danske model ikke tilskynder til uddannelse og kompetenceudvikling. Hvis dansk økonomi skal konkurrere på viden og kompetencer i den globale økonomi, er det afgørende, at danskernes uddannelsesniveau mindst følger med væksten i uddannelsesniveaet i andre lande.

Dette har dansk økonomi ikke formået igennem de sidste 30 år hvad angår andelen af befolkningen, som opnår en universitetsuddannelse, og Danmark ligger i dag ikke længere i førerfeltet blandt OECD-landene hvad dette angår.¹⁶ Det er derfor vigtigt, at tilskyndelse til at tage en lang videregående uddannelse forbedres.

Den økonomiske tilskyndelse til at tage en lang videregående uddannelse er beskeden. Velfærdskommissionen¹⁷ har vist at lønpræmien ved at dygtiggøre sig gennem uddannelse ligger helt i bund i Danmark.

Hertil kommer, at den meget beskedne lønpræmie ved fx at sidde på universitetsbænken bliver beskattet meget hårdt. Således er skatteprogressionen i Danmark ganske stor. Den laveste marginalsat ligger på 43 pct., mens den øverste marginalsat ligger på 63 pct.

Også OECD¹⁸ har sammenlignet afkastet¹⁹ af at tage en universitetsuddannelse i 10 OECD-lande, heriblandt Danmark. Danmark var det land, hvor det at tage en universitetsuddannelse gav det mindste afkast.

Svaghed 3: Integration af indvandrere

Den danske model har indtil nu været dårlig til at skabe beskæftigelse til indvandrere.

Beskæftigelsesfrekvensen blandt udenlandske statsborgere fra ikke-vestlige lande er lav i Danmark sammenlignet med andre lande.²⁰ Over 40 procent af indvandrerne fra ikke-vestlige lande modtager forskellige typer af overførselsindkomster²¹ mod knap 25 procent af hele befolkningen.²²

Eftersom en meget stor del af indvandrerne formentlig er kommet til Danmark for at blive, og eftersom indvandringen må forventes at fortsætte i mange år fremover, er den danske (og den skandinaviske) models manglende evne til at integrere indvandrere en alvorlig svaghed ved modellen.

En gruppe norske forskere har sammenlignet indtægterne hos sammenlignelige grupper af indvandrere til henholdsvis USA og Norge.²³ De fandt, at indvandrere til USA ganske vist startede på en lavere løn end i Norge, men at deres lønniveau til gengæld hurtigere indhentede de indfødtes lønninger. Indvandrerne til USA opnåede efter et stykke tid en højere løn end indvandrere til Norge.

8. Forslag til konkrete reformer

I lyset af ovenstående er der brug for betydelige justeringer af den danske samfundsmodel.

Den demografiske udvikling medfører 350.000 færre i den erhvervsaktive alder og 400.000 flere pensionister, som vil leve markant længere end tidligere. For at imødegå dette ville en fjernelse af efterlønnen være en oplagt mulighed, ligesom pensionsalderen i fremtiden bør stige i takt med levealderen.

Men herudover er der behov for ændringer i bl.a. vores arbejdsmarkedsmodel og skattesystem. Det skyldes en lang række problemer, som hidtil ikke er blevet løst af den danske model. Overordnet set skal:

- 1) Dagpengene og andre ydelser justeres, så der sker en styrkelse af den økonomiske tilskyndelse til at være i arbejde.

- 2) Den progressive skatter skal fjernes fra indkomstskaftesystemet så det bl.a. bedre kan betale sig at arbejde ekstra og tage en uddannelse
- 3) Arbejdsmarkedet skal åbne op for indvandrere og efterkommere gennem lavere lønninger. Dermed får personer med mindre gode kvalifikationer bedre mulighed for at deltage på arbejdsmarkedet

Muligheden for at opnå en høj dagpengeydelse over en længere periode har en tendens til at forlænge ledighedsperioden. Dette har en negativ virkning på den lediges incitament til at finde beskæftigelse og øger risikoen for permanent marginalisering på arbejdsmarkedet. Endvidere lægger en længere ledighedsperiode end nødvendigt de øvrige skatteydere til last. Hertil kommer, at mange danskere har betydelige problemer med den økonomiske tilskyndelse til at arbejde. Ca. 135.000 personer tjener under 50 kr. om dagen ved at være i arbejde frem for på overførselsindkomst.²⁴ Det er formentlig en medvirkende årsag til, at den danske model ikke vist sig at være effektiv hvad angår integration af indvandrere.

Bedre incitamentsstruktur for personer uden for beskæftigelse

Som nævnt bør der ske en forkortelse af dagpengeperioden, for eksempel fra 4 år til 2½ år. Forslaget vil øge beskæftigelsen med 15.000 personer. Herudover bør ungeindsatsen (der blev indført under Nyrup) udvides til at gælde for de unge under 30 år. I dag halveres dagpengene efter ½ års ledighed for unge under 25 år uden erhvervskompetencegivende uddannelse, ligesom kontanthjælpen reduceres til SU-sats. Forslaget vil skønsomt kunne øge beskæftigelsen med 5.000 personer.²⁵ Endvidere bør der indføres en årsindkomstmodel, hvor dagpengene gradvist reduceres i løbet af ledighedsperioden. Man kunne endvidere overveje, om nogle få dages ledighed bør give ret til dagpenge.

Den danske satsregulering bør i en årrække ændres, således at overførselsindkomster følger prisudviklingen frem for lønudviklingen. Det vil give et øget incitament til at deltage på arbejdsmarkedet frem for at være på overførselsindkomst og vil endvidere give en betydelig budgetforbedring, som bl.a. vil kunne bruges til at sænke skatten på arbejde. En sådan ændret satsregulering vil øge beskæftigelsen med ca. 10.000 personer i løbet af 7 år. Hertil kommer en forbedring af de offentlige finanser på ca. 16 mia.kr.

Endvidere bør det sikres, at de danske overenskomster ikke længere skulle være en barriere for indvandreres mulighed for at finde et job. I dag er der ofte et betydeligt misforhold mellem indvandreres kvalifikationer og den overenskomstmæssige løn. Med andre ord kan mange indvandrere ikke producere det, der svarer til den overenskomstfastsatte løn. Derfor må arbejdsmarkedet tage hensyn hertil ved indførelse af indslusningsløn.

Fjernelse af de progressive skatter – bedre incitamenter til at arbejde ekstra og uddanne sig

Den nuværende progression i skattesystemet bør fjernes. Det vil øge tilskyndelsen til at tage en lang videregående uddannelse, til at gøre en ekstra indsats, til at tage ansvar på arbejdspladsen og til løbende at dygtiggøre sig. Herudover vil det være lettere at tiltrække dygtige veluddannede udlændinge. For den globale vidensarbejder har det naturligvis en betydning om man betaler 63 pct. i marginalskat som i Danmark, eller omkring 40 pct., som det er tilfældet i UK og USA. I den forbindelse må man bemærke, at mange danske studerende i dag tager til udlandet for at læse. Her bliver de bekendte med internationale forskningsmiljøer og virksomheder. Med andre ord bliver det for mange unge i fremtiden formentlig en mulighed at bosætte sig og arbejde i lande som USA, hvor arbejdet er mindst lige så spændende som i Danmark,

lønnen er højere og marginalskatten er betydeligt lavere. Derfor bør vi reducere den øverste marginalskat mærkbart. Den lavere marginalskat vil øge incitamentet til at arbejde ekstra – bl.a. for at undgå at arbejdstiden fortsat vil falde.

Baggrunden for disse forslag er bl.a. de gode erfaringer fra Nyrup-regeringernes reduktioner i marginalskatten på arbejde samt stramninger på arbejdsmarkedet, herunder reduktionen i dagpengeperioden fra 7 til 4 år. Initiativer der gennem 90erne bidrog til nedbringelse af den strukturelle arbejdsløshed og fremgang i dansk økonomi.

Noter

1. CEPOS er en uafhængig og privat finansieret tænketank (www.cepos.dk). CEPOS står for Center for Politiske Studier.
2. Campbell og Pedersen (2005)
3. Hanke, Steve H. & Stephen J. K. Walters (1997)
4. Gwartney, James D., Robert Lawson, & Erik Gartzke (2005) Adam Smith (1776), David Landes (1998), Barro, Robert J. & Sala-i-Martin, Xavier (1995), North, Douglas C. (1990), Rothbard (1962)
5. Indekset er udarbejdet af Economic Freedom Network bestående af den canadiske tænketank Fraser Institute som bannerfører samt 69 tænketanke, forskningsinstitutioner og organisationer i mere end 60 lande heriblandt CEPOS fra dansk side ved Professor Peter Kurrild-Klitgaard. Igenem dette netværk udarbejdes det årlige Economic Freedom of the World indeks. Dette blev i 1990erne til på initiativ af Nobelpristager i økonomi Milton Friedman, og siden har ca. 60 andre økonomer deltaget i arbejdet, bl.a. to andre Nobelpristagere (Gary Becker og Douglass North). Indekset blev første gang offentliggjort i 1996 og er siden blevet udviklet i samarbejde med bl.a. det britiske ugeskrift The Economist. Der findes et "konkurrerende" indeks udarbejdet af tænketanken Heritage Foundation (se <http://www.heritage.org/research/features/index/countries.cfm>). Her ligger Danmark på en 8. plads.
6. Kurrild-Klitgaard (2005)
7. Kurrild-Klitgaard (2005)

8. Campbell & Pedersen (2005)
9. Med hensyn til erhvervsregulering tager Economic Freedom of the World indekset hensyn til, om markederne tillades at fastlægge priser, om regulering forhindrer adgang til markeder og om regulering øger produktionsomkostningerne (Gwartney, Lawson & Gartzke (2005), side 8)
10. Kurrild-Klitgaard (2005)
11. Rosholm og Svarer (2004)
12. Beskæftigelsesministeriets konference om Flexicurity, 16. juni 2005 - se <http://www.bm.dk/flexicurity/program.pdf>
13. Velfærdskommissionen (2005c)
14. Velfærdskommissionen (2005b)
15. Velfærdskommissionen (2005b)
16. OECD (2005), side 32 Chart A1.3
17. Velfærdskommissionen (2005a)
18. OECD (2005), side 141 Table A9.6
19. Private internal rate of return (RoR)
20. Integrationstænk tanken (2004), side 101 Tabel 4.2
21. Dagpenge, kontanthjælp, revalidering, ledighedsydelse, fleksjob, førtidspension, introduktionsydelse, orlov, SU, sygedagpenge og barselspenge.
22. Beskæftigelsesministeriet (2005)
23. Barth, Erling, Bernt Bratsberg & Oddbjørn Raaum (2004)
24. Fordeling og Incitament 2004, Finansministeriet
25. Velfærdskommissionen (2005c)

Litteratur

- Barro, Robert J. & Sala-i-Martin, Xavier (1995), *Economic growth*, McGraw-Hill
- Barth, Erling, Bernt Bratsberg og Oddbjørn Raaum (2004): Mulighetenes land? Inntektsprofiler for innvandrere til Norge og USA, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, vol 45, nr 4, side 637-658 http://www.frisch.uio.no/pdf/TfS4_04Barth-BratsbergRaaum.pdf
- Beskæftigelsesministeriet (2005), serviceeftersyn – Flere i arbejde, Analysepapir 3 Overførselsindkomstmotdagere, langtidsledighed og marginalisering
- Campbell, John L. & Pedersen, Ove K. (2005), Dansk

institutionel konkurrenceevne i den globale økonomi, Finansministeriet (2004), Fordeling og incitament

- Gwartney, James D., Robert Lawson, & Erik Gartzke (2005). *Economic freedom of the World: 2005 annual report*, Vancouver: Fraser Institute.
- Hanke, Steve H. & Walters, Stephen J. K. (1997). *Economic freedom, prosperity, and equality: A survey*, *Cato Journal* 17(2), pp. 117-146.
- Hayek, F.A. (1944), *The Road to Serfdom*, The University of Chicago Press
- Integrationstænk tanken (2004), Udlændinge- og integrationspolitikken i Danmark og udvalgte lande
- Kurrild-Klitgaard, Peter (2004), *Adam Smith: Økonom, Filosof, Samfundstænk, Jurist- og Økonomforbundets forlag*
- Kurrild-Klitgaard, Peter (2005), *Økonomisk frihed, vækst og velstand: Et dansk perspektiv*, CEPOS Notat http://www.cepos.dk/cms/fileadmin/user_upload/ceposfiles/PDF/EFW2005_CEPOS_Notat.pdf
- Landes, David (1998), *The Wealth and Poverty of Nations*, Abacus
- North, Douglas C. (1990) *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press
- Rothbard, Murray N. (1962), *Man, Economy and State*, Mises Institute (2001)
- Rosholm, Michael & Svarer, Michael (2004) *Estimating the Threat Effect of Active Labour Market Programmes*, Arbejdsrapport, Aarhus Universitet
- Smith, Adam (1776) *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*
- Velfærdskommissionen (2005a), *Analyserapport marts 2005 »Fremtidens velfærd – sådan gør andre lande«*, http://www.velfaerd.dk/fileadmin/template/main/files/martsanalyserapport/Analyse_2_hele_rapporten.pdf
- Velfærdskommissionen (2005b), *Teknisk analyserapport*, http://www.velfaerd.dk/fileadmin/template/main/files/udgivelser/Samlet_teknisk_analyserapport.pdf
- Velfærdskommissionen (2005c), *Fremtidens velfærd – vores valg*, [http://www.velfaerd.dk/index.php?id=95'](http://www.velfaerd.dk/index.php?id=95)